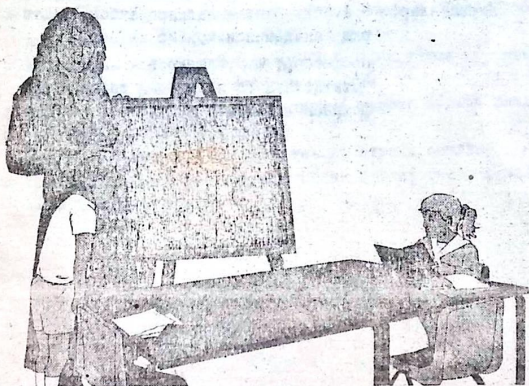

ЎЗБЕКБИРЛАШУВ

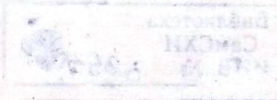
**САМАРҚАНД КООПЕРАТИВ ИНСТИТУТИ
САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ БУХГАЛТЕРЛАР
ВА АУДИТОРЛАР АССОЦИАЦИЯСИ**

М.Қ.ПАРДАЕВ

КОРХОНАНИНГ МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ ТАҲЛИЛИ

Самарқанд-1997

Пардаев М.Қ. Корхонанинг меҳнат потенциали таҳлили.
Махсус муҳаррир академик И.Т.Абдукаримов - Самарқанд
СамКИ, СВЕАА, 1997.

Ушбу ишда корхонанинг меҳнат потенциалига оид тушунча-
лар, уларни ифодаловчи кўрсаткичларни аниқлаш ва таҳлил қилиш
йўллари кўрсатиб берилган. Тегшли чизма ва жадваллар орқали
назария билан амалиётнинг уйғунлашувига эришилди.

Иш олий ва урта махсус ўқув юртлари талаба ва ўқитув-
чиларига, бухгалтерлар, меҳнатни ташкил этиш билан шуғулланув-
чи барча мутахассисларга, тадбиркорларга мўлжалланган.

Такризчилар: Р.А.Абдуллаев - Халқаро ахборотлашти-
риш академияси мухбир аъзоси,
профессор; Ш.У.Хайдаров - СамКИ
"Статистика ва иқтисодий таҳлил" ка-
федраси доценти и.ф.н.

© СамКИ, СВЕАА, М.Қ.Пардаев, 1997.

Библиотека
СамСХИ
ИВ. №

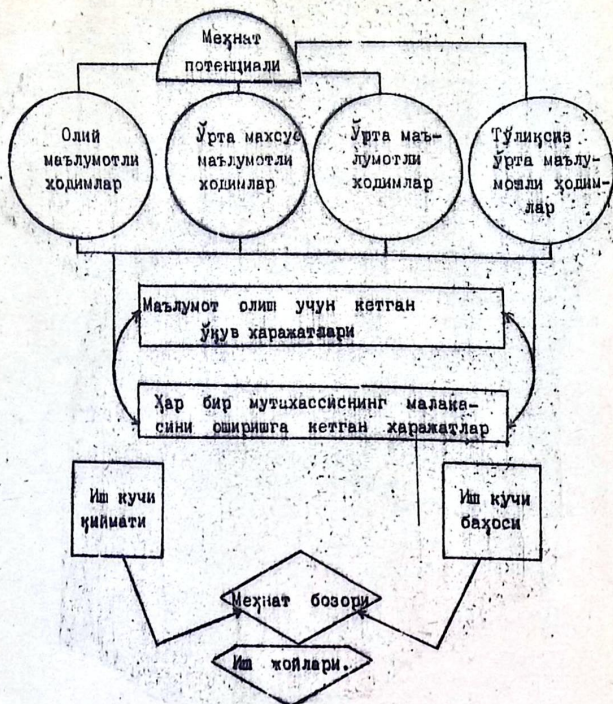
3392/88

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ ТАҲЛИЛИ

Ушбу ишда қуйидаги муҳим сатоллар кўрилади.

- * Меҳнат потенциали таркиби
- * Меҳнат потенциали тушунчаси
- * Меҳнат ресурслари
- * Ходимлар сони
- * Меҳнат потенциалига оид кўрсаткичларни аниқлаш усули
- * Иш кучининг қиймати
- * Иш кучининг баҳоси
- * Меҳнат потенциални ифодаловчи кўрсаткичлар
- * Меҳнат потенциали ҳолатини ифодаловчи кўрсаткичлар ва уларни аниқлаш йўллари
- * Меҳнат потенциали билан таъминланганликни ифодаловчи кўрсаткичлар ва уларни аниқлаш йўллари
- * Меҳнат потенциали самарадорлигини ифодаловчи кўрсаткичлар тизими ва уларни аниқлаш йўллари
- * Меҳнат потенциали самарадорлигига таъсир этувчи омиллар ва уларни ҳисоблаш йўллари
- * Меҳнат унумдорлиги ва унга таъсир этувчи омиллар
- * Натижага меҳнат унумдорлиги билан боғлиқ омиллар таъсирини ҳисоблаш усули

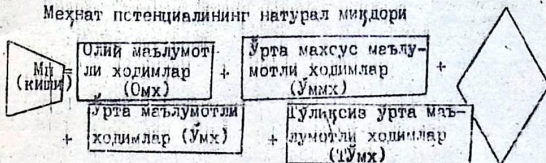
3
МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ ТАРҚИБИ

МЕХНАТ ПОТЕНЦИАЛИ - Бирор кўзда тутилган ишни (фаолиятни) бажаришга қодир бўлган турли малакага эга барча ишчи ва хизматчилар мажмуасидир.

Меҳнат потенциали натурал ва қиймат курсаткичида ифодаланади.

Меҳнат пстенциалининг натурал миқдори

Меҳнат потенциалининг қиймати

$$Мп = (Омх : Ком) + (Ўммх : Кмм) + (Ўмх : Кум) + (ТЎмх : Ктум)$$

хараж. хараж. хараж. хараж.

Бунда: Ком - олий маълумотли ходимларга кетган харажатларни солиштира қийматда баҳолаш коэффиценти;

Кмм - Ўрта махсус маълумотли ходимларга кетган харажатларни солиштира қийматда баҳолаш коэффиценти;

Кум - Ўрта маълумотли ходимларга кетган харажатларни солиштира қийматда баҳолаш коэффиценти;

Ктум - тулиқсиз маълумотли ходимларга кетган харажатларни солиштира қийматда баҳолаш коэффиценти.

МЕҲНАТ ҲЕСУСОЛАРИ ДЕГАНДА ҚОҲОНАДА БАНД
булган меҳнатга қобилиятли ёшдаги (эркислар
16-60 ёш, аёллар 16-55 ёш) ишчи ва хизматчи-
лар түшүнүлади.

Меҳнат ресурси натурал курсаткида ифодаланади.

$$\begin{aligned} & \text{Махнат} \\ & \text{ресурслари} \\ & (\text{Мр}) = \text{Ишчилар} \\ & (\text{И}) + \text{Мухандис техник} \\ & \text{хотинлар} (\text{Мтх}) + \\ & \text{хизматчилар} \\ & (\text{Хз}) + \text{Бошқарув ходим-} \\ & \text{лари} (\text{Бх}) \\ & \text{Мр} = \text{И} + \text{Мтх} + \text{Хз} + \text{Бх} \end{aligned}$$

Ходимлар сони - корхонада банд бўлган (ёшдан қатъий назар) барча ишчи ва хизматчилар йиғиндисиغا тенг. Бу ҳам фақат натурал миқдорда ифодаланади.

$$X = H + M_T X + X \Theta + Bx$$

Ходимлар сони меҳнат ресурсларидан ишлайтган пенсионер ва усирлар сонига кўп бўлади, Масалан, $M_r = 200$, $X = 220$. ишлайтган пенсионер ва усирлар = 20

$X > MP$
 $220 > 200$

$$220 - 200 = 20$$

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИГА ОИД КЎРСАТКИЧЛАРНИ
АНИҚЛАШ

Корхонада қуйидаги таркибда ишчи ва хизматчилар
фаолият кўрсатади.

1. Олиги маълумотли ходимлар	- 22
Шу жумладан пенсионер ва ўсмирлар	- 3
2. Ўрта махсус маълумотли ходимлар	- 31
Шу жумладан пенсионер ва ўсмирлар	- 4
3. Ўрта маълумотли ходимлар	- 50
Шу жумладан пенсионер ва ўсмирлар	- 12
4. Тулиқсиз ўрта маълумотли ходимлар	- 18
Шу жумладан пенсионер ва ўсмирлар	- 1
5. Жами ишда банд бўлган ходимлар (1к+2к+3к+ 4к)	- 121
Шу жумладан пенсионер ва ўсмирлар	- 20

Ушбу маълумотларга асосан меҳнат потенциали билан
боғлиқ кўрсаткичлар қуйидагича аниқланади:

Меҳнат ресурслари

$$(22 - 3) + (31 + 4) + (50 - 12) + (18 - 1) = 101$$

Ходимлар сони

$$22 + 31 + 50 + 8 = 121$$

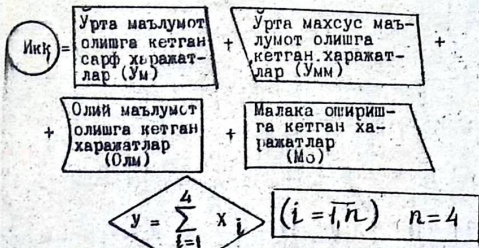
Ишлайётган пенсионерлар ва ўсмирлар сони

$$3 + 4 + 12 + 1 = 20$$

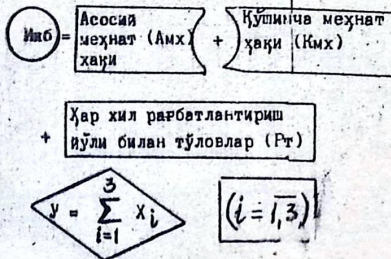
Меҳнат потенциали

$$22 + 31 + 50 + 18 = 121 \text{ ёки } 101 + 20$$

Иш кучининг қиймати - шу ходимнинг (мутахассиснинг) шаклланишига кетган харажатлар билан ифодаланади. (Икқ)

Иш кучининг баҳоси - ходимга (мутахас-
сисга) тўланадиган асосий ва қўшимча
меҳнат ҳақида ифодаланади. (Икб)

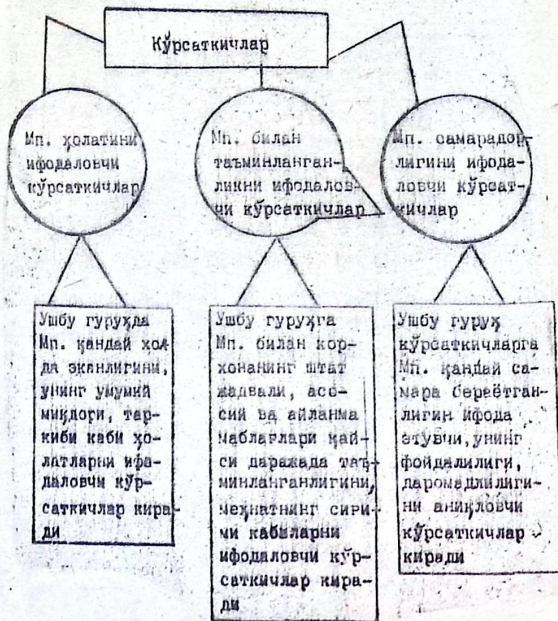
ИШ КУЧИНИНГ ҚИЙМАТИНИ ВА БАҲОСИНИ
АНИҚЛАШНИНГ ҲИСОБ-КИТОБИ

Ушбу кўрсаткичлар ўрта ҳисобда бир киши мисолида
аниқланади.

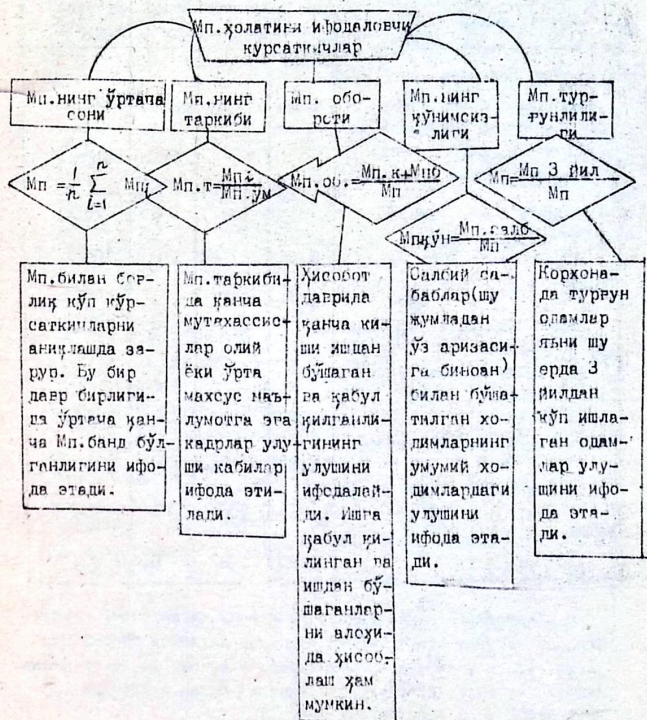
1. Ўрта маълумот олиш учун кетган
харажатлар миқдори)
(10 йилда 3 мингдан)	- 30,0 минг сўм
2. Ўрта махсус маълумот олиш учун
кетган харажатлар
(2 йилда 5 мингдан)	- 10,0 минг сўм
3. Олий маълумот олишга кетган
харажатлар
(4 йилда 15 мингдан)	- 60,0 минг сўм
4. Малака оширишга кетган харажатлар	- 5,0 минг сўм
5. 16 йил маълумот олиш учун кетган
жамий харажатлар, яъни иш кучининг
қиймати $(1к+2к+3к+4к)$	- 105,0 минг сўм
6. Ходимга туланадиган бир ойлик
ассосий меҳнат ҳақи	- 3,5 минг сўм
7. Барча қўшимча меҳнат ҳақи	- 1,0 минг сўм
8. Хар хил рағбатлантириш йули
билан бериладиган тўловлар	- 0,8 минг сўм
9. Иш кучининг баҳоси $(6к+7к+8к)$	- 5,3 минг сўм

Ҳозирги пайтда ҳар бир ходимнинг маълумот олиш учун
ўрта ҳисобда бир кишига қанча наблаб сарф қилиниши аниқ-
ланмакда. Ушбу мисолда услубий кўргазма учун тахминий
рақамлардан фойдаланилди.

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИНИ (Мп) ИФОДАЛОВЧИ
КЎРСАТКИЧЛАР ТИВИНИ

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ (Мп) ҲОЛАТИНИ ИФОДАЛОВЧИ
КУРСАТКИЧЛАР ТИЗИМИ ВА УЛАРНИ АНИҚЛАШ
ИЗЛАРИ

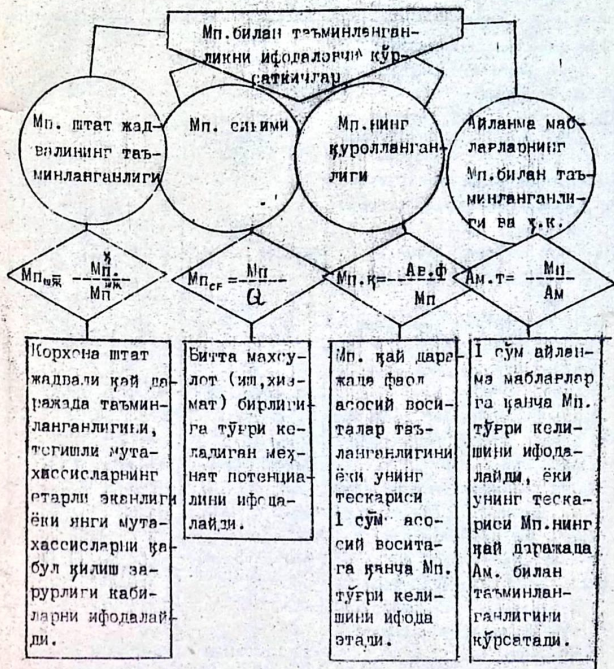

Меҳнат потенциал ҳолатини ифодадоғчи
кўрсаткичларни аниқлаш ҳисоб-китоби.

Кўрсаткичлар	Утган йилда	Ҳисобот йилида	Фарқи (+, -)	Ўзгариш суръати, %
1. Меҳнат потенциалнинг ўрта йиллик сони, киши	112	121	+ 9	108,0
2. Шу жумладан олий маълумотли мутахассислар, киши	20	22	+ 2	110,0
3. Уларнинг улуши, % (2к:1к)	17,86	18,18	+ 0,32	101,8
4. Ишчилар сони, киши	98	106	+ 8	108,2
5. Ишчиларнинг улуши, % (4к:1к)	87,5	87,6	+ 0,1	100,1
6. Ишга қабул қилинганлар, киши	10	17	+ 7	170,0
7. Ишдан бўшатилганлар, киши	5	8	+ 3	160,0
8. Шу жумладан сайбий асселар билан бўшатилган, киши	3	5	+ 2	166,7
9. Мп. обороти, коэфф. (6к:7к) : 1к	0,134	0,207	+ 0,073	154,5
10. Мп. қўнинисилиги, коэфф. (8к : 1к)	0,027	0,041	+ 0,014	151,9
11. Шу корхонада 3 йилдан кўп ишлаган ходимлар сони, киши	101	105	+ 4	104,0
12. Мп. туррунлиги, коэффициентда (11к : 1к)	0,90	0,87	- 0,03	96,7

Надвалдаги кўрсаткичлар сони анча қисқартириб олинди. Масалан, меҳнат потенциалини ходимлар малакаси бўйича оладиган бўлсак у тўртта бўлиши керак. Аmmo биз фақат олий маълумотли мутахассислар улушини аниқлаш билан чекландик. Буни услубий асос учун шундай қилинди.

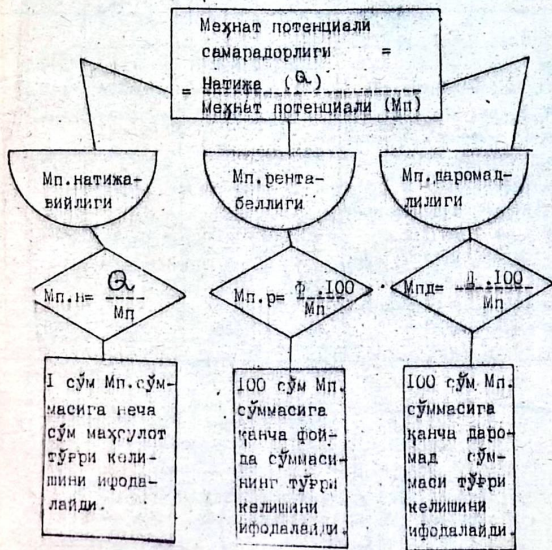
МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ (МП) БИЛАН ТАЪМИНЛАНГАНЛИК-
НИ ИФОДАЛОВЧИ ҚЎРСАТКИЧЛАР ТИЗИМИ ВА УЛАР-
НИ АНИҚЛАШ ЙЎЛЛАРИ

Меҳнат потенциали билан таъминланганликни
ифодаловчи кўрсаткичлар ҳисоб-китоби

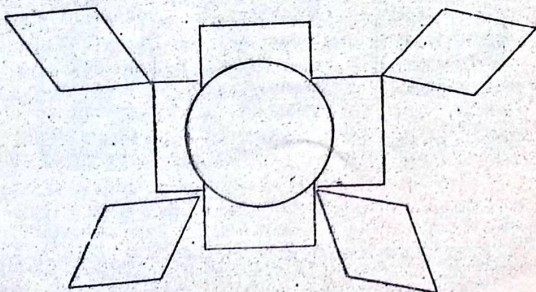
Кўрсаткичлар	Ўтган йилда	Ҳисобот йилида	Фарқи (+, -)	Ўзгариш суръати
1. Меҳнат потенциали сонин штат ҳақидаги бўйича, тегишли йил бошида, киши	107	108	+ 2	101,9
2. Ҳақиқий меҳнат потенциали сонин, тегишли йил бошида, киши	110	114	+ 4	103,6
3. Мп. штат ҳақидаги таъминланганлиги, коэффициентда (1к : 2к)	97,3	95,6	- 1,7	98,0
4. Маҳсулот ҳажми, минг сўм	4583,3	5694,5	+ 1111,2	124,3
5. Мп. ўртача йиллик миқдори, киши	112	121	+ 9	108,0
6. Меҳнат сифими бир миллион сўм маҳсулотга тўғри келадиган ходимлар сонин, киши (5к : 4к)	24,4	21,2	- 3,2	86,9
7. Асосий воситалар фаол қисмининг ўртача йиллик қиймати, минг сўм	3726	3938	+ 212	105,7
8. Айланма наблавларнинг ўртача йиллик қиймати, минг сўм	5560	6000	+ 340	108,0
9. Мп.нинг қуролланганлиги, минг сўм (7к : 5к)	33,27	30,55	- 0,72	27,8
10. Мп.нинг Мп. билан таъминланганлиги, бир миллион сўм ам.га тўғри келадиган Мп., киши (5к : 8к)	19,8	20,2	+ 0,4	102,0

МЕХНАТ ПОТЕНЦИАЛИ САМАРАДОРЛИГИНИ ИСОДАЛОВЧИ
КЎРСАТКИЛАР ТИЗИМИ ВА УЛАРНИ АНИҚЛАШ
ЙЎЛЛАРИ

Меҳнат потенцили самарадорлигини ифода-
ловчи кўрсаткичларнинг ҳисоб-ҳитоби

Кўрсаткичлар	ўтган йилда	ҳисобот йилида	фарқи (+, -)	ўзгариш суръати
1. Маҳсулот қажми, минг сўм	4583,3	5694,5	+ 1111,2	124,3
2. Янги даромад, минг сўм	511,0	711,7	+ 200,7	140,6
3. Соф фойда, минг сўм	368,0	496,2	+1019,8	121,2
4. Меҳнат потенциали ўрта- ча йиллик миқдори, киши	112	121	+ 9	108,0
5. Мп. натижавийлиги, яъни меҳнат унумдорлиги, минг сўм (1к : 4к)	40,92	47,06	+ 6,14	115,0
6. Мп. даромадлилиги, минг сўм (2к : 4к)	4,56	5,88	+ 1,32	128,9
7. Мп. фойдалилиги, минг сўм (3к : 4к)	3,29	4,10	+ 0,81	124,6

МЕХНАТ ПОТЕНЦИАЛИ САМАРАДОРЛИГИ (РЕНТАБЕЛЛИГИ)
ВА УНГА ТАЪСИР ҚИЛУВЧИ ОМИЛЛАРНИ АНИҚЛАШ
ҲИСОВ - КИТОБИ

Меҳнат потенциали рентабеллиги фойдани юзга кўпайтириб унинг миқдори ёки қийматига бўлиш йули билан аниқланади.

$$\text{Меҳнат потенциали самарадорлиги (Мпс)} = \frac{\text{Фойда (Ф)}}{\text{Меҳнат потенциали (Мп)}}$$

Ушбу кўрсаткич ўзгаришига фойда ва меҳнат потенциали миқдори таъсир қилади. Буларнинг натижага таъсирини аниқлаш учун қайта ҳисоблаш усулидан фойдаланилади. Қайта ҳисобланган меҳнат потенциали (Мпс^{кх}) қуйидагича аниқланади: $\text{Мпс}^{\text{кх}} = \frac{\Phi^{\text{кх}}}{\text{Мп}^{\text{р}}}$

Меҳнат потенциалининг фойда аъзасига ўзгариши ($\Delta \text{Мпс.ф}$)

$$\Delta \text{Мпс.ф} = \text{Мпс}^{\text{кх}} - \text{Мпс}^{\text{р}} = \left(\frac{\Phi^{\text{кх}}}{\text{Мп}} \right) - \left(\frac{\Phi^{\text{р}}}{\text{Мп}} \right)$$

Меҳнат потенциали самарадорлигининг меҳнат потенциали ҳажми ўзгариши аъзасига ўзгариши ($\Delta \text{Мпс.мп}$)

$$\Delta \text{Мпс.мп} = \text{Мпс}^{\text{кх}} - \text{Мпс}^{\text{р}} = \left(\frac{\Phi^{\text{кх}}}{\text{Мп}} \right) - \left(\frac{\Phi^{\text{р}}}{\text{Мп}} \right)$$

Натижанинг умумий ўзгариши шу икки омил таъсирига тенг.

$$\Delta \text{Мпс} = \Delta \text{Мпс.ф} \pm \Delta \text{Мпс.мп}$$

Библиотека

СамСХИ

№ 33947

МЕХНАТ ПОТЕНЦИАЛИ САМАРАДОРЛИГИ ВА УНГА ТАЪСИР
ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР ҲИСОБ - КИТОБИ

Кўрсаткичлар	Ўтган йилда	ҳисобот йилида	фарқи (+, -)	Ўзгариш суръати, %
1. Соф фойда, минг сўм	368,0	496,2	+ 1019,8	121,2
2. Меҳнат потенциали, киши	112	121	+ 9	108,0
3. Меҳнат потенциали са- марадорлиги, (рентабел- лиги), сўм (1қ:2қ)	3286	4101	+ 815	124,8

Меҳнат самарадорлигининг қайта ҳисобланган миқдори
ҳақиқий фойдани ўтган йилги меҳнат потенциалига бўлиш
йўли билан аниқланади:

$$М_{\text{ПФ}} = \frac{496,2}{112} = 4430$$

Меҳнат потенциали самарадорлиги соф фойда сўммаси-
нинг 1019,8 минг сўмга кўпайганлиги эвазига 1144
сўмга ошган.

$$М_{\text{ПФ}} = 4430 - 3286 = + 1144$$

Меҳнат потенциали миқдорининг 9 кишига кўпайганлиги
унинг самарадорлигини 329 сўмга камайтирган:

$$М_{\text{ПМ}} = 4101 - 4430 = - 329$$

Шу икки омил таъсири натижа ўзгаришининг умумий
фарқига тенг:

$$1144 - 329 = + 815$$

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ (Мп) САМАРАДОРЛИГИГА
(Мпс) УНИНГ АЛОҲИДА ЭЛЕМЕНТЛАРИ
ЎЗГАРИШИНИ ТАЪСИРИНИ АНИҚЛАШ

$$Мпс = \frac{\Phi_{\text{сўлда}} (\Phi)}{Мп}$$

Меҳнат потенциали қуйидаги элементлардан
ташкил топади:

$$Мп = ОМх + УММх + УМх + ТУМх$$

Олдинги формулага меҳнат потенциали элемент-
ларини қўйибся натижа қуйидагича ифодаланма-
ди:

$$Мпс = \frac{\Phi}{ОМх + УММх + УМх + ТУМх}$$

Меҳнат потенциали фарқи

$$Мпс = Мпс^x - Мпс^p$$

$$Мпс = \frac{\Phi^x}{ОМх + УММх + УМх + ТУМх} - \frac{\Phi^p}{ОМх + УММх + УМх + ТУМх}$$

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ ЎЗГАРИШИГА ТАЪСИР ҚИЛУВ-
ЧИ ОМИЛЛАР ҲИСОБ - КИТОБИ

Натижага Φ ўзгаришининг таъсири ($\Delta M_{пс\Phi}$)

$$\Delta M_{пс.\Phi} = M_{пс}^{\Phi} - M_{пс}^p = \frac{p}{O_{\Phi x} + U_{\Phi Mx} + U_{\Phi x} + T_{\Phi Mx}} - M_{пс}^p$$

Натижага $O_{\Phi x}$ ўзгаришининг таъсири ($\Delta M_{пс O_{\Phi x}}$)

$$\Delta M_{пс O_{\Phi x}} = M_{пс}^{\Phi} - M_{пс}^p = \frac{p}{O_{\Phi x} + U_{\Phi Mx} + U_{\Phi x} + T_{\Phi Mx}} - M_{пс}^p$$

Натижага $U_{\Phi Mx}$ ўзгаришининг таъсири ($\Delta M_{пс U_{\Phi Mx}}$)

$$\Delta M_{пс U_{\Phi Mx}} = M_{пс}^{\Phi} - M_{пс}^p = \frac{p}{O_{\Phi x} + U_{\Phi Mx} + U_{\Phi x} + T_{\Phi Mx}} - M_{пс}^p$$

Натижага $U_{\Phi x}$ ўзгаришининг таъсири ($\Delta M_{пс U_{\Phi x}}$)

$$\Delta M_{пс U_{\Phi x}} = M_{пс}^{\Phi} - M_{пс}^p = \frac{p}{O_{\Phi x} + U_{\Phi Mx} + U_{\Phi x} + T_{\Phi Mx}} - M_{пс}^p$$

Натижага $T_{\Phi Mx}$ ўзгаришининг таъсири ($\Delta M_{пс T_{\Phi Mx}}$)

$$\Delta M_{пс T_{\Phi Mx}} = M_{пс}^{\Phi} - M_{пс}^p = \frac{p}{O_{\Phi x} + U_{\Phi Mx} + U_{\Phi x} + T_{\Phi Mx}} - M_{пс}^p$$

Барча омиллар таъсири натижанинг умумий
фарқиға тенг бўлади

$$\Delta M_{пс} = \Delta M_{пс.\Phi} \pm \Delta M_{пс O_{\Phi x}} \pm \Delta M_{пс U_{\Phi Mx}} \pm \Delta M_{пс U_{\Phi x}} \pm \Delta M_{пс T_{\Phi Mx}}$$

Меҳнат потенциалли самарадорлиги ўзгаришита унинг
алоҳида элементлари ўзгариши таъсирининг
ҳисоб — китоби

- 20 -

Қўрсаткичлар	ўрта йилда	ҳисобот йилида	фарқи (+, -)	Занжири алаштиришлар			
				I	II	III	IV
1. Соф фойда, минг сўм	368,0	496,2	+ 1019,9	496,2	496,2	496,2	496,2
2. Олий маълумотли ходимлар, киши	20	22	+ 2	20	22	22	22
3. Ўрта махсус маълумотли ходимлар, киши	27	31	+ 4	27	27	31	31
4. Ўрта маълумотли ходим- лар, киши	46	50	+ 4	46	46	46	50
5. Тўлиқсиз ўрта маълумот- ли ходимлар, киши	19	18	- 1	19	19	19	19
6. Меҳнат потенциалли, киши	112	121	+ 9	112	114	118	122
7. Меҳнат потенциалли сша- радорлиги, сўм	3286	4101	+ 815	4430	4353	4205	4067

~~-21-~~
ЖАДВАЛГА ХУЛОСА

Ушбу жадвал маълумотидан кўриниб турибдики, меҳнат потенциали самарадорлиги ҳисобот йилида ўтган йилга нисбатан 815 сўмга ошган, Бунга қуйидаги омиллар таъсир қилган:

1. Соф фонданинг 019,8 минг сўмга кўпайганлиги таъкидланганидек, натижани шундай сўмга оширди:

$$4430 - 3286 = + 1144 \text{ сўм}$$

2. Олий маълумотли ходимлар сонининг 2 кишига кўпайганлиги натижага 77 сўмга салбий таъсир қилган:

$$4353 - 4430 = - 77 \text{ сўм}$$

3. Ўрта махсус маълумотли ходимларнинг 4 кишига кўпайганлиги меҳнат самарадорлигини 148 сўмга камайтирган:

$$4205 - 4353 = - 148 \text{ сўм}$$

4. Ўрта маълумотли кишиларнинг 4 кишига кўпайганлиги натижани 138 сўмга камайтириб юборган:

$$4067 - 4205 = + 138 \text{ сўм}$$

5. Тўлиқсиз ўрта маълумотли ходимларнинг бир кишига камайиши меҳнат салоҳиятини 34 сўмга оширди:

$$4101 - 4067 = + 34 \text{ сўм}$$

Барча омиллар таъсири натижанинг умумий фарқига тенг: $1144 - 77 - 148 - 138 + 34 = + 815$

МЕҲНАТ УНУМДОРЛИГИ ВА УНГА ТАЪСИР
ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР ҲИСОБИ

Меҳнат унумдорлиги бир вақт бирлигида (кун, ой, чорак, йил) бир ходим томонидан яратилган маҳсулот (иш, хизмат) ҳажми билан ўлчанади. Бу натижани ходимларнинг ўртача сониغا (вақт бирлигига) бўлиш йўли билан аниқланади.

$$\text{Меҳнат унумдорлиги} = \frac{\text{Фаолият натижаси (Q)}}{\text{Ходимлар сони (X)}}$$

$$\text{Қайта ҳисобланган} = \frac{Q^k}{X^p}$$

Му (Му.ққ)

Меҳнат унумдорлиги ўзгаришига фаолият натижаси таъсирини аниқлаш

$$\Delta \text{Му} = \text{Му}^{\text{кк}} - \text{Му}^{\text{р}} = \left(\frac{Q^k}{X^p} \right) - \left(\frac{Q^p}{X^p} \right)$$

Меҳнат унумдорлиги ўзгаришига ходимлар сони таъсирини аниқлаш

$$\Delta \text{Му}_x = \text{Му} - \text{Му} = \left(\frac{Q^k}{X^k} \right) - \left(\frac{Q^k}{X^p} \right)$$

Икки омил таъсири Му-нинг умумий фарқига тенг ($\Delta \text{Му}$):

$$\Delta \text{Му} = \Delta \text{Му} + \Delta \text{Му}_x$$

МЕҲНАТ УНУМДОРЛИГИ ЎЗГАРИШИГА ТАЪСИР
ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР ҲИСОБ - КИТОБИ

Кўрсаткичлар	Ўтган йилда	Ҳисобот йилида	Фарқи (+, -)	Ўзгариш суръати
1. Маҳсулот ҳажми, минг сўм	4583,3	5694,5	+ 1111,2	124,3
2. Ходимлар сони, киши	112	121	+ 9	108,0
3. Меҳнат унумдорлиги, минг сўм	40,92	47,06	+ 6,14	115,0

Ҳайта ҳисобланган меҳнат унумдорлигини аниқлаш учун
маҳсулот ҳажмининг ҳақиқий унумдорлиги (G^x) ҳодимлар сони-
нинг ўтган йилги миқдорига (X^p) бўлинади:

$$\mu_x = \frac{G^x}{X^p} = \frac{5694,5}{112} = 50,84$$

Маҳсулот ҳажмининг 1111,2 минг сўмга ошганлиги меҳнат
унумдорлигининг 9,92 минг сўмга кўпайишига олиб келди:
 $50,84 - 40,92 = 9,92$ минг сўм

Ходимлар сонининг 9 кишига кўпайиши меҳнат унумдорли-
гини 3,78 минг сўмга камайтирди:
 $47,06 - 50,84 = - 3,78$

Бarcha омиллар таъсири натижа ўзгаришининг умумий
фарқига тенг:
 $9,92 - 3,78 = + 6,14$

НАТИЖАГА (Q) ХОДИМЛАР СОНИ (X) ИШЧИЛАРНИНГ
УМУМИЙ ХОДИМЛАРДАГИ ХИССАСИ (U_и) ВА УЛАР
МЕХНАТ УНУМ, ОРИНТИНИНГ ТАЪСИРИНИ (M_{уи})
АНИҚЛАШ

$$Q = X \cdot U_{и} \cdot M_{уи}$$

Q нинг X эвазига ўзгаришини фарқли усул
билан аниқлаш (ΔQ_x)

$$\Delta Q_x = (X^x - X^p) \cdot U_{и}^p \cdot M_{уи}^p$$

Q нинг U_и таъсири эвазига ўзгаришини
аниқлаш ($\Delta Q_{уи}$)

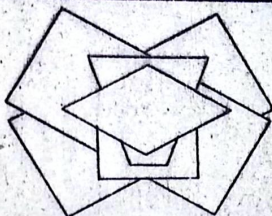
$$\Delta Q_{уи} = X \cdot (U_{и}^x - U_{и}^p) \cdot M_{уи}^p$$

Q нинг M_{уи} таъсири эвазига ўзгаришини
аниқлаш ($\Delta Q_{M_{уи}}$)

$$\Delta Q_{M_{уи}} = X \cdot U_{и}^x \cdot (M_{уи}^x - M_{уи}^p)$$

Q нинг ўзгаришига барча омилларнинг таъ-
сири

$$\Delta Q = \Delta Q_x + \Delta Q_{уи} + \Delta Q_{M_{уи}}$$

Маҳсулот ҳақмининг ўзгаришига (в.) ҳошимлар сони (х),
ишчиларнинг умумий ҳошимлардаги улуши (уш) ва
улар меҳнат унумдорлигининг (мун) таъсирини
аниқлаш ҳисоб - китоби

Қўрсаткичлар	Ўтган йилда	Ҳисобот йилида	Фарқи (+, -)	Занжирли аниқтиришлар		
				I	II	III
1. Ҳошимлар сони, киши	112	121	+ 9	121	121	121
2. Шу ҳўмладан ишчилар сони	98	106	+ 8	x	x	x
3. Ишчиларнинг умумий ҳошимлар сонидagi улуши, % (2қ:1қ:100)	87,5	87,6	+ 0,1	87,5	87,6	87,6
4. Ишчиларнинг меҳнат унумдор- лиги, минг сўм (5қ:3қ)	46,77	53,72	+ 6,95	46,77	46,77	46,77
5. Маҳсулот ҳақми, минг сўм (1қ:3қ:4қ)	4583,3	5694,5	+ 1111,2	4951,8	4957,4	5694,5

ХУЛОСА

Ушбу жадвал маълумотларидан кўриниб турибдики нати-
жанинг IIII,2 минг сўмга кўпайганлигига қуйидаги омиллар
таъсир қилган

1. Ходимлар сонининг 9 кишига кўпайганлиги маҳсулот ҳажмини. - 368,5 минг 495I,8 - 4583,3	
2. Ишчиларнинг умумий хо кўпайганлиги маҳсулот оширган: 4957,4 - 495I,8	
3. Ишчилар меҳнат унумдо ошганлиги маҳсулот ҳа оширган: 5694,5	
Одатдагидек, умумий фарқит 368,5	

Статистика
чоп этилди.

3.3	339478
721	Тархеев М.В
Қорғонқалъа вилояти	
Қўрғонқалъа шаҳри	
1997	120.00